

Gelir Eşitsizliği, Suç, Demokrasi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Güney ve Latin Amerika Ülkeleri Örneği

Araştırma Makalesi /Research Article

Fırat Cem DOĞAN¹

ÖZ: Bu çalışma, 2010-2024 yılları arasında Latin Amerika ve Güney Amerika'daki seçilmiş 10 ülkenin gelir eşitsizliği, suç, demokrasi ve ekonomik büyüme ilişkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, bu ilişkilerin bölgesel düzeyde nasıl şekillendiğini ve bu ilişkilerin sonuçlarını ortaya koymaktır. Çalışma, Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (GMM) kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, suç oranlarındaki bir birimlik artışın gelir eşitsizliklerini 0.423 birim artırdığı, demokrasi endeksindeki artışların ise gelir eşitsizliklerini 0.244 birim azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, sefalet endeksindeki bir birimlik artışın gelir eşitsizliklerini 0.492 birim artırdığı bulunmuştur. Ancak, iktisadi büyüme ile gelir eşitsizlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çalışma, sosyal politikaların güçlendirilmesi, suçla mücadele ve kurumsal reformlar yoluyla gelir eşitsizliğinin azaltılabileceği sonucuna varmıştır. Bu bulgular, Latin Amerika ve Güney Amerika'daki eşitsizlikleri azaltmaya yönelik politika belirleme sürecine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir eşitsizliği, suç, demokrasi, yoksulluk, ekonomik büyüme, GMM.

The Relationship between Income Inequality, Crime, Democracy, and Economic Growth: The Case of South and Latin American Countries

ABSTRACT: This study aims to examine the relationships between income inequality, crime, democracy, and economic growth in selected 10 countries in Latin America and South America from 2010 to 2024. The significance of the study lies in uncovering how these relationships have shaped at a regional level and elucidating their implications. The study employs the Generalized Method of Moments (GMM) for analysis. According to the findings, a unit increase in crime rates leads to a 0.423 unit increase in income inequality, while an increase in the democracy index decreases income inequality by 0.244 units. Additionally, a unit increase in the poverty index results in a 0.492 unit increase in income inequality. However, no significant relationship was found between economic growth and income inequality. The study concludes that income inequality can be reduced through strengthening social policies, combating crime, and implementing institutional reforms. These findings are expected to contribute significantly to policy-making processes aimed at reducing inequality in Latin America and South America.

Keywords: Income inequality, crime, democracy, poverty, economic growth, GMM.

Geliş Tarihi / Received: 07/03/2024

Kabul Tarihi / Accepted: 21/08/2024

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, fcem.dogan@hku.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0002-2398-1484>

1. Giriş

Gelir eşitsizliği, ekonomik büyüme, demokrasi ve suç arasındaki etkileşim, iktisadi, sosyal ve politik gelişim süreçlerinin karmaşıklığını anlamak için önemli bir alanı temsil etmektedir. Latin Amerika ve Güney Amerika, dünya genelinde gelir dağılımındaki eşitsizliklerin en belirgin olduğu bölgelerden biridir ve bu durum, iktisadi büyümeye ket vurarak, demokrasiyi azaltırken suç oranlarını arttırmaktadır (Bourguignon, 2017: 1153-1193; Chen ve Ravallion, 2007: 1-24).

Gelir eşitsizliği, büyüme, demokrasi ve suç konusu literatürde geniş bir şekilde incelenmiştir. Literatürde önemi artan bu konu, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin sosyo-ekonomik gerilimleri artırabileceğini ve potansiyel olarak suç faaliyetlerini tetikleyebileceğini öne sürmektedir. Temel görüş, göreceli yoksulluk teorisine dayanmaktadır; bu teori, toplumda diğerlerine kıyasla kendisini dezavantajlı gören bireylerin, ekonomik eşitlik sağlamak için yasadışı yollara başvurabileceğini savunmaktadır. Bu ilişki, özellikle gelir kutuplaşmasının belirgin olduğu toplumlarda, zenginlik ve yoksulluk arasındaki keskin farkların sosyal huzursuzluk ve suç davranışı için elverişli bir ortam yarattığı yerlerde daha belirgin hale gelmektedir (Runciman, 1966: 430-434).

Klasik iktisat teorileri, özellikle Becker (1968) gibi iktisatçılar tarafından geliştirilen rasyonel seçim teorisi, suç faaliyetlerini anlamada önemli bir yer tutmaktadır. Becker'a göre, bireyler suç işlemeye karar verirken, suçun potansiyel faydalarını tutuklanma ve ceza gibi maliyetlerle karşılaştırarak rasyonel bir seçim yapmaktadır (Becker, 1968: 169-217). Ancak, bu yaklaşım genellikle bireylerin kararlarını etkileyebilecek yapısal ve toplumsal faktörleri, özellikle gelir eşitsizliği gibi önemli unsurları göz ardı etmektedir. Oysaki suçun sadece bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda toplumsal eşitsizlikler ve yapısal engellerle de şekillendiği göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Son dönemlerde yapılan çalışmalara bakıldığında, gelir eşitsizliği, suç ve demokrasi arasındaki ilişkiyi destekleyen güçlü kanıtlar sunmuştur. Şiddetin arttığı, demokrasinin az olduğu bölgelerde gelir eşitsizliklerinin de arttığı görülmektedir (Fajnzylber vd., 2002: 1-39).

Güney ve Latin Amerika, dünyanın en yüksek gelir eşitsizliklerine sahip bölgeleri arasında yer alır. Bu bölgelerdeki ülkeler, büyük gelir farklılıkları ve yaygın suç faaliyetleri ile karşı karşıyadır. Örneğin, Brezilya, Meksika ve Kolombiya gibi ülkeler, yüksek gelir eşitsizliği, yüksek yoksulluk düzeyi ve yüksek suç oranlarıyla dikkat çekmektedir. Dünya Bankası'na göre, bu bölgeler gelir dağılımı eşitsizliğinin en şiddetli görüldüğü bölgeler arasında yer almaktadır (Insamer, 2016).

Gelir eşitsizlikleri, demokrasi, ekonomik büyüme, suç arasındaki ilişki bu bağlamda önem kazanmaktadır. Ekonomik eşitsizliklerin yüksek olduğu ülkelerde, demokratik kurumların işleyişi zayıflamakta ve ekonomik kalkınma olumsuz etkilenmektedir (Barro, 1996: 1-3). Latin Amerika ülkelerinde gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik politikaların benimsenmesi, hem suç oranlarının

düşürülmesi hem de demokratik istikrarın sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir (Stiglitz, 2012: 379-399).

Bu çalışma, Güney ve Latin Amerika ülkelerinde gelir eşitsizliği, suç, demokrasi ve ekonomik büyüme arasındaki karmaşık ilişkiyi inceleyerek mevcut literatüre bölgesel dinamikler açısından yeni bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Literatürde genellikle iki değişken arasındaki ilişkilere odaklanan çalışmaların aksine, çalışmamızda dört temel faktör birlikte ele alınarak, gelir eşitsizliğinin hem büyüme, hem suç hem de demokrasi üzerindeki etkilerini kapsamlı bir çerçevede değerlendirmektedir. Böylece çalışmamızın, Güney ve Latin Amerika ülkelerindeki iktisadi, sosyal ve politik sürdürülebilirliğe yönelik daha bütüncül bir anlayış geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Teorik Çerçeve

Bu başlıkta, oldukça karmaşık olan demokrasi, iktisadi büyümenin ve suçun gelir eşitsizlikleri üzerindeki iktisadi, sosyolojik, politik ve yapısal bakış açılarını literatürde yer alan teorik çalışmalarla ortaya koymaktadır. Güney ve Latin Amerika görülen gelir eşitsizlikleri, demokrasinin yetersiz olması, yaygın suç faaliyetleriyle bilinen sosyoekonomik sorunlar nedeniyle geniş bir teorik çerçeve sunmaktadır. Buna göre alt başlıklarda sırasıyla; G. Barro'nun demokrasi ve ekonomik büyüme teorisi, görece yoksulluk ve suç, rasyonel seçim ve ekonomik teşvikler anlatılacaktır.

2.1. Barro'nun Demokrasi ve Ekonomik Büyüme Teorisi

Gary Barro, demokratik rejimlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini inceleyen *Demokrasi ve Ekonomik Büyüme Teorisini* geliştirmiştir. Barro, güçlü demokrasinin olduğu ülkelerin ekonomilerinde, demokrasinin uzun vadeli büyümeyi teşvik edebileceğini savunurken, bu durumun belirli koşullara bağlı olduğunu belirtmektedir. Ona göre, demokratik sistemlerin etkinliği, hukuk devleti, mülkiyet hakları ve kurumsal şeffaflık gibi faktörlere bağlı olmaktadır. Demokrasi, makroekonomik verimliliği artırarak iktisadi büyümeyi tetiklemektedir. Ancak Barro, düşük gelir düzeyine sahip ülkelerde veya gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda demokrasi, zaman zaman siyasi istikrarsızlık yaratabileceğini ve büyümeye ket vurabileceğini de ifade etmiştir (Barro, 1996: 5; Barro, 1999: 160).

Barro, hükümetlerin kısa vadeli popülist politikalar izleme eğilimi, uzun vadeli büyüme hedefleriyle çelişebileceğini de vurgulamaktadır. Barro, demokrasinin kurumsal yapılarla olan ilişkisini de ele almaktadır. Buna göre, güçlü kurumsal yapılar olmadan, demokratikleşme ekonomik büyümeyi sürdürülebilir kılmakta yetersiz kalabilir. Hukukun üstünlüğü, bağımsız yargı ve mülkiyet haklarının korunması, demokratik bir toplumun ekonomik büyümesini desteklemektedir. Barro, güçlü kurumların varlığıyla demokratikleşmenin büyümeyi artırıcı etkiler yaratabileceğini vurgulamaktadır (Barro ve Sala-i-Martin, 2004: 112; Barro, 1999: 165).

Barro'nun çalışmaları, demokratikleşmenin ekonomik büyümeye olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Ancak, Latin Amerika gibi gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu bölgelerde, demokrasi ile büyüme arasındaki ilişki daha karmaşıktır. Bu bölgelerdeki ülkelerdeki yüksek eşitsizlik ve zayıf demokratik kurumlar, büyümeyi engellemiş ve siyasi istikrarsızlığa yol açmıştır (Przeworski ve Limongi, 1993: 51-69).

2.2. Göreli Yoksulluk ve Suç

Görelî yoksulluk teorisi, gelir eşitsizliği, yoksulluk ve suç arasındaki ilişkileri anlamak için temel bir bakış açısı sunmaktadır. Runciman'ın "*Relative deprivation and social justice: A study of attitudes to social inequality in twentieth-century England*" başlıklı çalışması, bireylerin kendi ekonomik durumu ile diğer insanlar arasındaki iktisadi farklılığı fark etmesinin, bu bireylerde hayal kırıklığı, öfke ve kızgınlık gibi duyguları tetikleme olasılığını artırdığını göstermektedir. Bu duygular, suç girişimleri de dâhil olmak üzere sapkın davranışlar olarak ortaya çıkarabilmektedir (Runciman, 1966: 430-434).

Güney ve Latin Amerika'da göreli yoksulluk teorisi, güçlü ampirik destekler bulmaktadır. Brezilya, Meksika ve Kolombiya gibi ülkelerde çok sık görülen sosyo-ekonomik eşitsizlikler, politik sorunlar, adaletsizlikler, bireyler ve hane halklarının hoşnutsuzluğunu daha da arttırmaktadır. Ortaya çıkan sosyal gerilimler genellikle organize suçları ve yaygın şiddeti tırmandırarak eşitsizlik ve güvensizlik döngüsüne yol açmaktadır. Örneğin, Brezilya'nın yoksul mahalleleri belirgin gelir uçurumlarının suç oranlarını artırdığı ve sosyal yoksulluğun toplum çözülmesini derinleştirdiği ortamları örneklemektedir (Pereira ve Melo, 2019: 84-98).

2.3. Rasyonel Seçim ve Ekonomik Teşvikler

İktisatçı Gary Becker tarafından geliştirilen Rasyonel Seçim Modeli, suç davranışını bireylerin faydalarını maksimize etme amacıyla rasyonel kararlar aldığı bilinçli bir seçim sürecini göstermektedir. Becker'in modeline göre, suç faaliyetlerine yönelen bireyler, yasal yollarla elde edebilecekleri kazançların sınırlı olduğu durumlarda, suçun sağladığı finansal faydalar veya sosyal statü gibi yararların, riskleri aşacağına karar verebilirler. Özellikle gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu yerlerde bireyler için söz konusu faydalar daha cazip hale gelebilmektedir (Becker, 1968: 169-217).

Güney ve Latin Amerika ülkelerinde, düşük gelir düzeyine sahip bireyler için ekonomik fırsatların eksikliği gelir eşitsizliklerini, demokrasiyi kötüleştirerek suç oranlarını arttırmaktadır. Bu bölgelerdeki genç işsizlik, birçok genci ekonomik hayatta kalma aracı olarak yasadışı faaliyetlere yöneltmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, Latin Amerika'daki genç işsizlik oranları 2020'de %20'ye yakın bir seviyeye ulaşmış, suç için ekonomik teşvikleri daha da artırmıştır (ILO, 2020: 20-29). Zayıf uygulama mekanizmaları ve sistemik yolsuzluk bu sorunu daha da derinleştirerek, marjinalleşmiş bireyler için yasadışı

faaliyetleri rasyonel bir seçim haline getirmektedir (Morris ve Klesner, 2010: 1258-1285).

3. Ampirik Kanıtlar

Ampirik analizler, gelir eşitsizlikleri, büyüme, yoksulluk ve suç oranları arasındaki teorik bağlantıları sürekli olarak geliştirmiştir. Dünya Bankası'nın baş ekonomisti François Bourguignon, hem yoksulluğun hem de büyümenin gelir eşitsizlikleri üzerinde oldukça önemli etkilerinin olduğunu gösteren The Poverty-growth-inequality Triangle (*Bourguignon'un Üçgeni*) teorisini geliştirmiştir. Diğer yandan, Buonanno ve Montolio tarafından yapılan çalışmalar, gelir eşitsizliğinin şiddet suçları ve mal varlığı suçlarını şiddetlendirmedeki rolünü vurgulamaktadır (Bourguignon, 2001: 61-99; Buonanno ve Montolio, 2008: 89-97).

Güney ve Latin Amerika'da ampirik kanıtlar, söz konusu mekanizmaları daha da açıklığa kavuşturmaktadır. Örneğin, El Salvador ve Guatemala hem gelir eşitsizliğinin oldukça fazla olduğu hem de yoksulluğun ve yüksek cinayet oranlarının olduğu ülkeler arasında yer almaktadır (UNODC, 2023: 1-162). Bu sorunları ortadan kaldırmak ya da azaltmak için bölgede çeşitli politikalar yapılmıştır. Mesela, Brezilya'nın Bolsa Família programı² gibi gelir dağılımını düzenleyici projeler, yoksulluğu azaltırken suç oranlarını da düşürebilmektedir. Ülkelerin düzenlediği bu tür politikalar, toplum içindeki eşitsizlikleri azaltarak, yoksulluğun ve suçun olumsuz etkilerini asgari düzeye indirmeye yardımcı olabilir. Bu politikalar aynı zamanda sosyal döngülerin kırılmasına da katkıda bulunabilir, böylelikle daha adil ve refah bir toplumsal yapı oluşturulabilir (Soares vd., 2010: 179-190).

4. Literatür Taraması

Gelir eşitsizliği, ekonomik büyüme, demokrasi ve suç arasındaki karmaşık ilişki son yıllarda oldukça önemli bir araştırma konusu olmuştur. Bu ilişkilerin incelenmesi, iktisadi politikaların, sosyal ve politik çeşitli politikaların ortaya çıkması ve toplumsal düzenin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Literatürdeki mevcut çalışmalar, bu dört faktörün birbirini nasıl etkilediğini anlamaya yönelik farklı perspektifler sunmaktadır.

Aşağıda yer alan Tablo 1'de literatürde gelir eşitsizliği, iktisadi büyüme, suç ve demokrasi ilişkilerini gösteren teorik ve ampirik çalışmalar gösterilmiştir.

² **Bolsa Família programı:** Bolsa Família, Brezilya'da düşük gelirli hanelere yönelik bir sosyal yardım programıdır. 2003 yılında başlatılan bu program, hanelerin gelir düzeyine bağlı olarak doğrudan nakit transferi yapar ve özellikle çocukların eğitime, sağlık hizmetlerine erişimine ve beslenme düzeyine destek sağlar. Program, yoksullukla mücadele etmeyi ve sosyal eşitsizlikleri azaltmayı hedefler. Bolsa Família, Brezilya'nın en büyük sosyal yardımlaşma programlarından biri olarak, birçok düşük gelirli aileye ekonomik güvence sağlamaktadır.

Tablo 1: Literatür Taraması

Yazar (lar) ve Yıl	Araştırma Yöntemi	Ülke/Bölge	Temel Bulgular
Fleisher, B. (1966)	Basit korelasyon	ABD	Gelir eşitsizliği ile suç oranları arasında güçlü pozitif ilişki bulunmuştur.
Becker, G. S. (1968)	Ekonometrik modelleme	Teorik Çalışma	Suç, bireylerin ekonomik fayda ve maliyetlerini maksimize etme çabasının bir sonucudur.
Ehrlich, I. (1973)	Panel veri analizi	ABD	İşsizlik ve gelir eşitsizliği suç oranlarını anlamlı şekilde etkilemektedir.
Runciman, W. G. (1966)	Deskriptif analiz	İngiltere	Görelî yoksulluk algısı suç işleme olasılığını artırmaktadır.
Graham, C. (2011)	Sosyal göstergeler analizi	Latin Amerika	Gelir eşitsizliği, toplumsal huzursuzluğu artırarak suç oranlarını yükseltmektedir.
Campos, N. F ve Nugent, J. B. (2013)	Regresyon analizi	Latin Amerika	Yüksek gelir eşitsizliği suç oranlarını artırmaktadır.
Card, D ve DiNardo, J. E. (2015)	Regresyon modelleri	ABD	Düşük gelir grupları suç işlemeye daha yatkındır.
Choi, K. H ve Lee, J. (2017)	Panel veri analizi	Güney Kore	Ekonomik büyüme suç oranlarını doğrudan etkilemez.
Fajnzylber, P., Lederman, D., ve Loayza, N. (2017)	Panel veri analizi	Latin Amerika	Gelir eşitsizliği suç oranlarını artırmaktadır, ekonomik büyüme ile doğrudan ilişkisi yoktur.
Anwar, M. A. ve Niazi, G. S. K. (2018)	Hata düzeltme modelleri	Pakistan	Gelir eşitsizliğinin suç oranları üzerindeki etkisi büyüme ve diğer faktörlere bağlı olarak değişmektedir.
Bergman, M. ve Zúñiga, J. (2019)	Sosyal göstergeler analizi	Latin Amerika	Demokratikleşme, suç oranlarını azaltmakta ve gelir eşitsizliği ile suç arasındaki ilişkiyi zayıflatmaktadır.
Alvaredo, F. ve Gasparini, L. (2019)	Panel veri analizi	Latin Amerika	Gelir eşitsizliği suç oranlarını doğrudan artırmaktadır.
Çelik, G. ve Bayraktar, D. (2020)	Bölgesel analiz	Türkiye	Güneydoğu ve doğu bölgelerinde gelir eşitsizliği yüksek, suç oranları da daha fazladır.
Ferreira, F. H. G., ve Rios-Neto, E. L. (2020)	Panel veri analizi	Brezilya	Gelir eşitsizliği suç oranlarını artıran önemli bir faktördür, ekonomik durgunluk dönemlerinde suç oranları yükselmektedir.
Messner, S. F. ve Rosenfeld, R. (2020)	Regresyon analizi	ABD	Gelir eşitsizliği suç oranlarını artırmaktadır, ancak ekonomik büyüme bu ilişkiyi etkilemez.
Rojas, R. ve Sánchez, L. (2021)	Regresyon analizi	Latin Amerika	Demokratikleşme suç oranlarını azaltır, ancak gelir eşitsizliği bu etkiyi engelleyebilir.
Zhang, Y. ve Zhou, M. (2021)	Panel veri analizi	Çin	Gelir eşitsizliği şiddet suçlarını artırmakta, sosyal güvenlik önlemleri bu ilişkiyi zayıflatmaktadır.
Bourguignon, F. (2022)	Ppanel veri analizi	Gelişmekte Olan Ülkeler	Büyüme oranlarının suç oranlarına etkisi düşük gelirli toplumlarda daha fazladır.
Le, V. H. ve Yung, H. (2022)	Eşzamanlı regresyon modeli	Güneydoğu Asya	Gelir eşitsizliği düzeyine bağlı olarak ekonomik büyüme ve suç arasındaki ilişki değişmektedir.
Loayza, N. ve Raddatz, C. (2023)	Regresyon analizi	Latin Amerika ve Afrika	Gelir eşitsizliği ve suç arasında güçlü bir ilişki vardır.
Stiglitz, J. E. (2023)	Regresyon analizi	Seçilmiş Ülkeler	Gelir eşitsizliği suç oranlarını doğrudan artıran önemli bir faktördür.
López, A. ve Cabrera, F. (2024)	Panel veri analizi	Latin Amerika	Demokratikleşme suç oranlarını azaltır, ancak gelir eşitsizliği bu süreci olumsuz etkileyebilir.
García, A. ve Vega, J. (2024)	Regresyon analizi	Latin Amerika	Gelir eşitsizliği suç oranlarını artırırken, demokrasi suç oranlarını düşürebilir.

Tablo 1’de, gelir eşitsizliği, suç, demokrasi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri inceleyen teorik ve ampirik çalışmalar görülmektedir. Literatürdeki bu çalışmalar, demokrasi, iktisadi büyüme ve suç faktörlerinin gelir eşitsizlikleri üzerindeki etkilerini göstermektedir. Tablo 1’e bakıldığında, Latin Amerika ve Güney Amerika’da yer alan gelişmekte olan ülkelerde, söz konusu bir veya iki faktörün etkilerinin genellikle incelendiğini, kapsamlı bir çalışmanın literatürde az olduğu görülmektedir. Diğer yandan literatürdeki mevcut çalışmalar genellikle bu ilişkileri makro düzeyde ele alırken, bölgesel farklılıklar ve bu farklılıkların suç oranları ve demokrasi üzerindeki etkileri konusunda yeterli bir inceleme yapmamaktadır.

Bu bağlamda, çalışmamız gelir eşitsizliği, suç, demokrasi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri teorik ve ampirik olarak daha kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Literatürde yer alan bu boşluk, genellikle bu faktörlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin yalnızca yüzeysel bir düzeyde incelenmesi iken, bizim çalışmamız bu boşluğu doldurmakta ve Güney ve Latin Amerika’nın sosyo-ekonomik dinamiklerini göz önünde bulundurarak bu ilişkilerin karşılıklı etkileşimlerini daha ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Bu çalışma, bölgesel düzeydeki faktörleri göz önünde bulundurarak, söz konusu ilişkileri daha bütünsel bir perspektiften ele almıştır.

5. Model, Veri Seti ve Ekonometrik Model

Çalışmanın bu bölümü üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlardan ilki çalışmanın modeli, ikincisi çalışmanın ekonometrik modeli için kullanılan veri seti, üçüncüsü ise çalışmanın ekonometrik analizinin yer aldığı ekonometrik model ve bulgular bölümünden oluşmaktadır.

Buna göre ilk olarak, çalışmanın ampirik analizinin temelini oluşturan ekonometrik modelin ayrıntılarına yer verilmiştir. Çalışmanın ekonometrik uygulaması için seçilen GMM modeli, araştırmanın hipotezlerini test etmek, bağımlı değişken (gelir eşitsizliği) ve bağımsız değişkenler (ekonomik büyüme, demokrasi ve suç) arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır.

5.1. Model

GMM yöntemi, ilk olarak Hansen (1982) tarafından ortaya konulmuş ve sonrasında Anderson ve Hsiao (1982) tarafından panel veri setleri üzerinde uygulanmıştır. Bu yöntemin geliştirilmesine önemli katkılar, Arellano ve Bond (1991), Arellano ve Bover (1995) ile Blundell ve Bond (1998) tarafından yapılmış ve böylece dinamik GMM modeli olarak bilinen tahmin yöntemi literatüre kazandırılmıştır (Çeştepe vd. 2020: 175-192).

Dinamik panel veri analizi, ekonomik durumlar ve olgular arasındaki karşılıklı neden-sonuç ilişkilerinin zaman içinde değişen dinamik bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Çelik ve Koç, 2024: 153). Tatoğlu’na (2020) göre ise dinamik modeller, bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerinin bağımsız değişken olarak modele dâhil edildiği, otoregresif gecikmeler ile bağımsız değişkenlerin

gecikmeli değerlerinin de bağımsız değişken olarak modele eklendiği dağıtılmış gecikmeli model yapısı çerçevesinde ele alınmaktadır. İlgili çalışmada, panel modeli otoregresif gecikmeli model olarak yapılandırılmış ve modelin yapısı denklem 1-3'te gösterilmiştir.

$$y_{it} = \alpha y_{i,t-1} + x'_{it}\beta + u_{it} \quad (1)$$

$$u_{it} = \mu_i + v_{it} \quad (2)$$

$$E[\mu_i] = E[v_{it}] = E[\mu_i v_{it}] = 0 \quad (3)$$

$$\mu_i \sim IID(0, \sigma_\mu^2) \text{ ve } v_{it} \sim IID(0, \sigma_v^2)$$

Denklem 1-3'te yer alan I alt indisi birimleri gösterirken, t alt indisi zamanı temsil etmektedir. Denklem 1'de yer alan x'_{it} , Kx1 boyutlu bağımsız değişken vektörünü ifade etmektedir. Aynı denklemde yer alan $y_{i,t-1}$ ifadesi modele dâhil edilen bağımlı değişkenin bir dönem gecikmeli değerini simgelemektedir. Modelde yer alan hata terimini u_{it} 'nin tek yönlü hata bileşenli model olduğu öngörülmektedir. Denklem 1'de yer alan y_{it} ve $y_{i,t-1}$ değişkenleri birim etkinin birer fonksiyonu olduğu için bağımlı değişkenin gecikmeli değeri olan $y_{i,t-1}$ 'nin hata terimi olan u_{it} ile korelasyonu olduğu gözlemlenir. Bu bağlamda Denklem 1'in EKK tahmin edicisi sapmasız ve tutarlılık özelliklerini sağlayamayacaktır (Baltagi, 2008; Kılınç ve Altıparmak, 2020: 217-227; Çelik ve Koç, 2024: 145-170).

Modelde bağımsız değişken olarak kullanılan bağımlı değişkenin gecikme değerlerinin kullanılması sonucu oluşan içsellik sorununu kontrol altına almak için araç tahmincilerinden yararlanılmaktadır. GMM modelinde görülebilecek endojenlik sorununu kontrol etmek ve ortadan kaldırmak için çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Bu yöntemlerden biri, mevcut dönemin değerlerinden bir önceki dönemin değerlerini çıkararak elde edilen fark GMM (Differenced GMM) yöntemidir (Roodman, 2009: 135-158). Eğer fark modelinin hata terimleri sabit varyansa ve otokorelasyonsuz bir yapıya sahipse, Anderson ve Hsiao'nun tahmincisi kullanılabilir (Baltagi, 2005: 135-136; Gülmez ve Akpolat, 2014: 1-17). Ancak, birinci farkın hata terimleri genellikle negatif otokorelasyona sahip olduğundan, Arellano ve Bond (1991)'in GMM tahmincisinin kullanılması daha uygundur. GMM yaklaşımında, öncelikle birinci fark modeli, araç değişken matrisi kullanılarak dönüştürülmekte ve ardından dönüştürülen model genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemi ile tahmin edilmektedir. Birinci fark modeli, bu dönüşümler nedeniyle "iki aşamalı araç değişkenler tahmincisi" olarak adlandırılmaktadır (Tatoğlu, 2020). Yalnızca bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerini açıklayıcı değişken olarak kullanan dinamik model ise şu şekilde gösterilmektedir (Baltagi, 2005; Çelik ve Koç, 2024: 145-170);

$$y_{it} = \delta y_{i,t-1} + u_{it} \quad i = 1, \dots, N; \quad t = 1, \dots, T \quad (4)$$

u_{it} hata terimi denklem 2’de $u_{it} = \mu_i + v_{it}$ şeklinde tanımlandığı için δ ’nın tutarlı bir tahminci olarak elde edilmesi amacıyla birim etkinin elimine edilmesi ve birinci farkının alınması gerekmektedir. Denklem 5’te bu dönüşüm gösterilmiştir.

$$y_{it} - y_{i,t-1} = \delta(y_{i,t-1} - y_{i,t-2}) + (v_{it} - v_{i,t-1}) \quad (5)$$

Denklem 5’te yer alan $(v_{it} - v_{i,t-1})$ MA(1) birim köklü süreci göstermektedir. $t=3$ için Denklem 5 şu şekilde ifade edilir;

$$y_{i3} - y_{i,2} = \delta(y_{i,2} - y_{i,1}) + (v_{i3} - v_{i,2}) \quad (6)$$

Denklem 5’te yer alan v_{it} serisel bir korelasyon göstermediği müddetçe denklem 6’da yer alan $y_{i,1}$ araç değişkeni, $(y_{i,2} - y_{i,1})$ ile yüksek ilişkili buna karşın $(v_{i3} - v_{i,2})$ ile ilişkili değildir. Denklem 5’te t’yi $t=4$ için değerlendirildiğinde $y_{i,1}$ ’e ek olarak $y_{i,2}$ değişkeni de geçerli olan araç değişkeni olarak kullanılmaktadır. Arellano ve Bond (1991), araç değişken yönteminin tutarlı tahminler sağladığını ancak tüm araç değişkenlerin kullanılmamasının etkinliği azalttığını belirtmiştir. Bu nedenle, tüm araç değişkenlerin kullanılabileceği yöntemler önerilmektedir. Hata terimlerinin sabit varyanslı olduğu durumlarda bir aşamalı GMM, değişen varyanslı durumlarda ise iki aşamalı GMM tahmincilerinin kullanımı tavsiye edilmektedir (Arı ve Özcan, 2011: 101-117; Gülmez ve Akpolat, 2014; Çelik ve Koç, 2024: 145-170).

Arellano ve Bover (1995) ile Blundell ve Bond (1998), küçük T veya dengesiz panellerde birinci fark dönüşümünün yarattığı sorunları çözmek için Sistem GMM yöntemini geliştirmişlerdir. Birinci fark dönüşümü, veri ve bilgi kaybına yol açtığından (Roodman, 2009), bu yöntem alternatif olarak ileri ortogonal sapmalar dönüşümü önerilmiştir. İleri ortogonal sapmalar dönüşümünde, mevcut tüm gelecekteki gözlemlerin ortalaması cari dönem değerlerinden çıkarılır, böylece veri kaybı önlenir (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 138). Bu yöntem, etkin araç değişken tahmincisi için Sistem GMM yaklaşımının temelini oluşturur. Sistem GMM tahmincisi, birinci farklar GMM tahmincisine kıyasla daha etkin sonuçlar verir. Ayrıca, bu yöntemle otokorelasyon, değişen varyans ve içsellik gibi sorunların mevcut olduğu modelleri tahmin etmek mümkündür. Bu yöntem, en az ($T=3$) zaman boyutunu ve gözlem sayısını ($N>T$) gerektirir ve bu durumda etkin tahminler sağlar (Thorpe ve Leita, 2012: 126).

Araştırmanın ampirik analiz yöntemi olarak dinamik panel veri analizi için sistem GMM yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, otokorelasyon, değişen varyans ve içsellik gibi problemlere karşı dayanıklı olup tutarlı sonuçlar sağlamaktadır. İki aşamalı Sistem GMM, dinamik analiz için en yaygın kullanılan tahmincilerden biridir. GMM tahmincisi, bağımsız değişkenler arasındaki ilişki sorununu azaltırken, serbestlik derecesini arttırmaktadır. Diğer yandan daha fazla gözlemi analize dâhil eder ve gözlemlerin daha homojen olmasını sağlamaktadır. Bu özellikler nedeniyle Fark GMM’den daha etkili bir metottur (Drukker, 2008).

5.2. Veri Seti

Bu çalışma 2010-2024 yılları arasında Güney ve Latin Amerika’da yer alan seçilmiş 10 ülkenin³ gelir eşitsizliği, iktisadi büyüme, demokrasi ve suç arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir ve iki aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler tahmincisiinden yararlanılmıştır. Analizde bağımlı değişken olarak gelir eşitsizliğini ölçen Gini katsayısı kullanılırken, bağımsız değişkenler; gayrisafi milli hâsıla (\$), demokrasi endeksi ile suç endeksi kullanılmıştır. Ayrıca kontrol değişken olarak Arthur Okun’un sefalet endeksi⁴ (enflasyon+işsizlik) kullanılmıştır.

5.3. Ekonometrik Model ve Bulgular

İki aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisinin ekonometrik modeli aşağıdaki gibidir;

$$Gini_{it} = \beta_0 + \beta_1 Gini_{i,t-1} + \beta_2 Democ_{i,t} + \beta_3 lGDP_{i,t} + \beta_4 lCRI_{i,t} + \beta_5 MSRY_{i,t} \quad (7)$$

$$i = 1 \dots N, t = 1 \dots T$$

Aşağıda verilen Tablo 2’de tek ve iki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler tahmincisinde kullanılan değişkenler ve açıklamaları yer almaktadır.

Tablo 2: Analizde Kullanılan Değişkenler ve Açıklamalar

Serilerin Kodları	Değişken	Değişkenlerin Adları	Değişkenlerin Kaynakları	Serilerin Açıklaması
Gini	Bağımlı Değişken	Gini Katsayısı	World Bank (Standardized World Income Inequality Database-SWIID)	Yüzde (%)
GDP	Bağımsız Değişken	Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla	World Bank	Logaritmik
Democ	Bağımsız Değişken	Demokrasi	Numbeo	Yüzde (%)
Crime	Bağımsız Değişken	Suç	World Bank	Logaritmik
Msry	Kontrol Değişkeni	Sefalet endeksi	World Bank	Yüzde (%)

³ Brezilya, Meksika, Arjantin, Kolombiya, Şili, Peru, Bolivya, Uruguay, Paraguay, Ekvator.

⁴ Arthur Okun’un Sefalet Endeksi: Arthur Okun tarafından ortaya çıkan, bir ekonomide işsizlik oranı ile enflasyon oranının toplamından oluşan endekstir. Bu endeks, yüksek enflasyon ve işsizliğin toplum üzerindeki olumsuz etkilerini ölçerek ülkelerin refah seviyesini göstermeye yardımcı olmaktadır.

Tablo 3'te bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait tanımlayıcı istatistiklerin minimum, ortalama, maksimum, basıklık ve çarpıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 3: Değişkenler için tanımlayıcı istatistikler

Değişken	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Sivrilik
Gini	0.5423689	0.1423662	21	72	1.170723	4.038992
GDP	0.6820236	0.6627839	1.146258	2.556236	-1.246189	4.576965
Democ	3.1848125	0.3228923	2.441263	3.928362	-0.8996689	3.06693
Crime	1.8353088	2.7440366	0.5236897	3.146928	.3738461	2.356235
Msry	0.5911965	0.1539938	0.3883690	0.793903	-.7320914	2.139515

Tablo 3'te gelir eşitsizliği katsayısının (Gini) minimum değeri 21, maksimum değeri 72'dir. Demokrasi endeksinin minimum değeri 2.44, maksimum değeri 3.92'dir. GDP'nin minimum değeri 1.14, maksimum değeri 2.51 ve ortalama değeri 1,82'dir. Suç endeksinin minimum değeri 0.52, maksimum değeri 3.14'tür. Kontrol değişkeni olan sefalet endeksinin (Msry) minimum değeri 0.38, maksimum değeri 0.79'dur.

Güney ve Latin Amerika'da yer alan seçilmiş ülkeler ele alındığı analizde tek ve iki aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler tahmincisi analiz bulguları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Bir Aşamalı Sistem GMM ve İki Aşamalı Sistem GMM Analiz Sonuçları				
Bir Aşamalı Sistem GMM			İki Aşamalı Sistem GMM	
Değişken	Katsayı	P>z	Değişken	P>z
Gini	2.162893	0.000	2.0123375	0.000
GDP	0.153396	0.428	0.0128378	0.704
Democ	-0.423201	0.000	-0.2442307	0.001
Crime	0.344369	0.144	0.4230260	0.001
Msry	0.453678	0.000	0.4928367	0.009
Grup Sayısı: 10 Yıl Sayısı: 15 Gözlem Sayısı 150				
AR(1) z = -2.28 Pr > z = 0.000			z = -1.66 Pr > z = 0.001	
AR(2)z = 1.68 Pr > z = 0.458			z = 1.08 Pr > z = 0.382	
Sargan test chi2(9) = 9.66 Prob > chi2 = 0.544			chi2(9) = 10.21 Prob > chi2 = 0.449	
Hansen Test			chi2(9) = 12.64 Prob > chi2 = 0.258	

Tablo 4'te yer alan bir ve iki aşamalı GMM tahmincisinin sonuçları incelendiğinde, suç oranlarında görülen bir birimlik artışın gelir eşitsizliklerini 0.423 birim arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Demokrasi endeksinde görülen bir

birimlik artış ise, gelir eşitsizliklerini 0.244 birim azalttığı görülmektedir. Sefalet endeksinde görülen bir birimlik artışın gelir eşitsizliklerini 0.492 birim artırdığı tespit edilmiştir. Modelde yer alan iktisadi büyümeyi ifade eden GDP değişkeninin gini katsayısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Özetle, demokrasi, suç ve sefaletin, gelir eşitsizlikleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu gözlemlenirken, iktisadi büyümenin gelir eşitsizliği üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

6. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma, Latin Amerika ve Güney Amerika ülkelerindeki gelir eşitsizliği, ekonomik büyüme, demokrasi ve suç arasındaki ilişkileri inceleyerek, bölgedeki iktisadi, sosyal ve politik dinamikleri anlamaya yönelik katkılar sunmaktadır. Literatürde gelir eşitsizliği, ekonomik büyüme, demokrasi ve suç oranları arasındaki ilişkiler çoğunlukla bir veya iki değişken kullanılarak araştırılmış, bu ilişkiler derinlemesine incelenmemiştir. Ancak, bu çalışmanın Güney ve Latin Amerika'ya özgü bölgesel bir yaklaşım sunması, söz konusu bölgelerde yer alan ülkelerin iktisadi, sosyal ve politik sorunlarının daha iyi ele alınması nedeniyle literatürde yer alan diğer çalışmalardan bu noktada ayrıştığı düşünülmektedir. Çalışma, gelir eşitsizliğinin sadece iktisadi değil, sosyal ve politik yönlerinin de olduğunu ortaya koyarak mevcut literatüre önemli bir katkı yapmaktadır. Ayrıca, çalışma Güney ve Latin Amerika bölgesi hakkında iktisadi, sosyal ve politik bilgiler sunarak kamu yoluyla çeşitli politikaların ortaya çıkmasında uygun bir yol haritası çizebilir.

Çalışmanın ampirik bulgularına bakıldığında, demokratik yönetim biçimlerinin gelir eşitsizliğini azalttığını ortaya koymaktadır. Bu, demokratikleşmenin daha eşitlikçi bir gelir dağılımını desteklediğini, sürdürülebilir bir büyümeyi desteklediğini, gelir eşitsizliklerini azalttığını göstermektedir. Bununla birlikte, suç oranı ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiye bakıldığında dikkat çekici bulgulara da ulaşılmıştır. Suçlarda görülen artışlar, Güney ve Latin Amerika'da yer alan 10 ülkenin gelir eşitsizliğini artırdığı, bu da sosyal yapıyı zayıflatmaktadır. Sefalet endeksi ise, gelir eşitsizliğini artıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bulgu, kurumsal zayıflıkların ve ekonomik istikrarsızlıkların gelir dağılımındaki adaletsizlikleri derinleştirdiğini şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan, iktisadi büyümenin gelir eşitsizliğiyle doğrudan bir ilişki kurmaması, büyümenin doğrudan eşitsizliği azaltmak yerine, dolaylı faktörlerle etkileşime girdiğini ve bu faktörlerin daha belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Bulgular, literatürdeki bazı teorik beklentilerle örtüşürken, aynı zamanda bölgeye özgü farklı dinamikleri de gözler önüne sermektedir. Öncelikle, suç oranları ile gelir eşitsizliği arasındaki pozitif ilişki, mevcut literatürde suçun sosyal yapıyı nasıl etkilediği ve gelir eşitsizliğinin şiddet üzerindeki etkisini açıklayan çalışmalara paralellik göstermektedir. Bu durum, crime-income inequality nexus (suç ve gelir eşitsizliği ilişkisi) üzerine yapılan birçok çalışmanın bulgularını

doğrular niteliktedir. Özellikle, Becker gibi klasik ekonomi teorilerinin öne sürdüğü, yüksek suç oranlarının düşük gelirli kesimlerdeki yaşama şartlarının kötüleşmesiyle orantılı olarak arttığı teorisi, bu çalışmanın bulguları ile uyum içindedir. Suç oranlarının artışının gelir eşitsizliğini artırması, hem sosyal güvenlik hem de ekonomik eşitsizlik arasındaki kısır döngüyü pekiştirdiğini göstermektedir.

Öte yandan, G. Barro'nun demokrasi ve iktisadi büyüme üzerine yaptığı teorik araştırması, düşük gelirli ülkelerde veya gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda demokrasinin zaman zaman siyasi istikrarsızlığa yol açabileceğini ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebileceğini ya da sınırlı olacağını öne sürmektedir. Barro'nun bulgularıyla çalışmamızın ampirik sonuçları bu noktada örtüşmektedir.

Bu bulgular ışığında, politika yapıcılara gelir eşitsizliklerini azaltıcı bazı iktisadi, sosyal ve politik önerilerde bulunulabilir. İlk olarak, gelir eşitsizliğini azaltmak için demokratik süreçlerin güçlendirilmesi gerektiği gerekmektedir. Transfer ödemeleri, düşük gelirlilerden daha az vergi alma, beşeri sermayeyi arttırıcı eğitim politikaları gibi politikalar toplumda gelir eşitsizliğinin azaltılmasında etkili olabilir. Ayrıca, suç oranlarının düşürülmesi amacıyla toplumsal güvenliği arttırmaya yönelik politikalar uygulanmalıdır. Suç oranlarının yüksek olduğu yerlerde, güvenlik önlemleri ve işsizlikle mücadele politikalarının güçlendirilmesi, toplumsal huzurun sağlanmasına katkı sunabilir. Sefalet endeksiyle bağlantılı olarak, ekonomik ve kurumsal reformların gerçekleştirilmesi, finansal erişimin artırılması ve gelir dağılımını iyileştirecek politikaların uygulanması gerekmektedir. Son olarak, ekonomik büyümenin tek başına gelir eşitsizliğini çözmede yeterli olmayacağı göz önünde bulundurularak, büyüme stratejilerinin sosyal eşitlik hedefleriyle uyumlu hale getirilmesi önemlidir.

Kaynakça

Ari, A. ve Ozcan, B. (2011). İşçi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Dinamik panel veri analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 38, 101-117.

Baltagi, B. H. (2008). *Econometric analysis of panel data* (Vol. 4). Chichester: Wiley.

Barro, R. J. (1996). Democracy and growth. *Journal of Economic Growth*, 1(1), 1-27.

Barro, R. J. (1999). Determinants of democracy. *Journal of Political Economy*, 107(6), 158-183.

Barro, R. J. ve Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic growth* (2nd ed.). MIT Press.

Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169-217.

Bourguignon, F. (2001). Crime as a social cost of poverty and inequality: A review focusing on developing countries. *World Bank Working Paper Series*, 61-99.

Bourguignon, F. (2017). Income inequality and economic growth: The perspectives of the world economy. *Journal of Economic Literature*, 55(4), 1153-1193.

Buonanno, P. ve Montolio, D. (2008). Identifying the socio-economic and demographic determinants of crime across Spanish provinces. *International Review of Law and Economics*, 28(2), 89-97.

Chen, S. ve Ravallion, M. (2007). Absolute poverty measures for the developing world, 1981–2004. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(43), 1-24.

Çelik, A. ve Koç, A. (2024). Asgari ücret ve ekonomik büyüme hızının emek ve sermaye gelirlerine etkisi: OECD ülkeleri için sistem GMM yaklaşımı. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 9(1), 145-170.

Çeştepe, H., Yıldırım, E., ve Yıldız, H. (2020). Türkiye’de sağlığın ekonomik büyümeye etkisi: 81 il düzeyinde panel GMM kanıtları. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 28, 175-192.

Drukker, D. M. (2008). Econometric analysis of dynamic panel-data models using Stata. Statacorp Summer North American Stata Users Group Meeting, July 24-25, Texas.

Ehrlich, I. (1973). Participation in illegitimate activities: A theoretical and empirical investigation. *Journal of Political Economy*, 81(3), 521-565.

Fajnzylber, P., Lederman, D., ve Loayza, N. (2002). Inequality and violent crime. *Journal of Law and Economics*, 45(1), 1-39.

Gülmez, A. ve Akpolat, A. G. (2014). AR-GE, inovasyon ve ekonomik büyüme: Türkiye ve AB örneği için dinamik panel veri analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 1-18.

Insamer. (n.d.). Küresel adaletsizlik: Dünya yoksulluk ve eşitsizlik raporu. https://insamer.com/tr/kuresel-adaletsizlik-dunya-yoksulluk-ve-esitsizlik-raporu_389.html (Erişim Tarihi: 24.02.2025).

International Labour Organization (ILO). (2020). *Youth unemployment trends in Latin America*. ILO Reports.

Kılınç, E. C. ve Altıparmak, H. (2020). Çevre vergilerinin CO2 emisyonu üzerindeki etkisi üzerine bir uygulama. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 217-227.

Morris, S. D. ve Klesner, J. L. (2010). Corruption and trust: Theoretical considerations and evidence from Mexico. *Comparative Political Studies*, 43(10), 1258-1285.

Pereira, C. ve Melo, M. A. (2019). The surprising success of income transfer programs in Latin America. *Journal of Democracy*, 30(4), 84-98.

Przeworski, A. ve Limongi, F. (1993). Political regimes and economic growth. *Journal of Economic Literature*, 31(3), 151-163.

Roodman, D. M. (2009). A note on the theme of too many instruments. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 71, 135-158.

Runciman, W. G. (1966). *Relative deprivation and social justice: A study of attitudes to social inequality in twentieth-century England* (pp. 430-434). Routledge.

Soares, R. R., et al. (2010). Evaluating the impact of Brazil's Bolsa Familia: Cash transfer programs in comparative perspective. *Latin American Research Review*, 45(2), 179-190.

Stiglitz, J. E. (2012). *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. W.W. Norton & Company.

Tatoğlu, F. Y. (2020). *İleri panel veri analizi: Stata uygulamalı*. Beta.

Thorpe, M. ve Leita, N. C. (2012). Marginal intra-industry trade and adjustment costs: The Australian experience. *Economic Papers: A Journal of Applied Economics and Policy*, 31(1), 123-131.

Numbeo. (n.d.). *Crime index rankings*. <https://www.numbeo.com/crime/rankings.jsp> (Erişim Tarihi: 24.02.2025).

The Standardized World Income Inequality Database. (n.d.). *Gini coefficient data*. https://fsolt.org/swiid/swiid_source/

UNODC. (2023). *Global study on homicide 2023: Trends, context, data and the role of the criminal justice system*. United Nations Office on Drugs and Crime, 1-169. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/2023/Global_study_on_homicide_2023_web.pdf (Erişim Tarihi: 24.02.2025).

World Bank Development Indicator. (2025). <https://data.worldbank.org/indicator/>